

Vzorová úloha verejného sektora v oblasti energetickej efektívnosti sa má posilniť

2021

OBSAH

Úvod	3
1. Vzorová úloha verejného sektora pri zlepšovaní energetickej efektívnosti	4
2. Návrh textu revízie smernice – verejný sektor	5
2.1. Verejný sektor ako vzor v oblasti energetickej efektívnosti (Článok 5).....	5
2.2. Vzorová úloha budov verejných subjektov (Článok 6).	6
2.3. Článok 7 – Verejné obstarávanie.....	7
Záver	9
<i>Zoznam použitej literatúry</i>	10

Úvod

V Európskej zelenej dohode¹ prijatej v decembri 2019 Komisia stanovila, že ide o „novú stratégiu rastu, ktorej cieľom je transformovať EÚ na spravodlivú a prosperujúcu spoločnosť s moderným a konkurencieschopným hospodárstvom, ktoré efektívne využíva zdroje, kde budú do roku 2050 čisté emisie skleníkových plynov na nule a kde hospodársky rast nezávisí od využívania zdrojov. Jej cieľom je takisto ochraňovať, šetriť a zveľaďovať prírodný kapitál EÚ

a chrániť zdravie a blaho občanov pred environmentálnymi rizikami a vplyvmi“. Ak sa majú tieto ciele dosiahnuť, „energetická efektívnosť musí mať prioritu“.

Pri tejto príležitosti Komisia oznámila aj to, že predloží plán (spolu s posúdením vplyvu) s cieľom zodpovedne zvýšiť cieľovú hodnotu Únie v oblasti zníženia emisií skleníkových plynov na rok 2030, a zaviazala sa, že do júna 2021 „preskúma príslušnú energetickú legislatívu a podľa potreby navrhne jej revíziu“.

V decembri 2020 schválila Európska únia záväznú cieľovú hodnotu EÚ znížiť domáce emisie skleníkových plynov do roku 2030 v čistom aspoň o 55 % v porovnaní s rokom 1990.

Európsky parlament a Rada dospeli 22. apríla 2021 k predbežnej politickej dohode, aby sa do roku 2030 dosiahlo zníženie úrovne emisií skleníkových plynov aspoň o 55 %. Touto dohodou sa stanovuje rámec opatrení na zníženie emisií skleníkových plynov v nachádzajúcich desaťročiach, ktorý sa však musí vykonať prostredníctvom osobitných právnych predpisov, aby sa tieto zníženia uskutočnili. Z prognóz vyplýva, že ak sa súčasné politiky vykonajú v plnej miere, zníženia emisií skleníkových plynov do roku 2030 budú na úrovni nižšej približne o 45 % ako v roku 1990, ak nerátame emisie z využívania pôdy a absorpcie, a približne o 47 %, ak sa využívanie pôdy zaráta.

V pláne cieľov v oblasti klímy do roku 2030 sa teda načrtáva súbor opatrení požadovaných vo všetkých hospodárskych odvetviach a spustenie revízií kľúčových legislatívnych nástrojov na dosiahnutie týchto ambicióznejších cieľov.

Na jeho vykonanie bol v pracovnom programe Európskej komisie na rok 2021 oznámený balík „Fit for 55“ na zníženie emisií skleníkových plynov aspoň o 55 % do roku 2030 a na dosiahnutie klimaticky neutrálnej Európy do roku 2050. Balík sa týka najrôznejších oblastí politik vrátane energetickej efektívnosti, obnoviteľných zdrojov energie, využívania pôdy, zdaňovania energie, spoločného úsilia a obchodovania s emisnými kvótami.

Energetická efektívnosť predstavuje kľúčovú oblasť činnosti, bez ktorej nie je možné dosiahnuť úplnú dekarbonizáciu hospodárstva Únie. Na základe smernice o energetickej efektívnosti dokázala Únia v rámci súčasnej politiky energetickej efektívnosti využiť nákladovo efektívne možnosti úspor energie. V decembri 2018 bola smernica o energetickej efektívnosti zmenená ako súčasť balíka opatrení v oblasti čistej energie pre všetkých Európanov, a to najmä tak, aby zahŕňala nový hlavný cieľ Únie v oblasti energetickej efektívnosti na rok 2030 na úrovni aspoň

¹ Európska zelená dohoda, COM(2019) 640 final,
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:52019DC0640>

32,5 % (v porovnaní s predpokladaným využívaním energie v roku 2030) a aby sa povinnosť úspor energie rozšírila a posilnila aj na obdobie po roku 2020.

Smernica o energetickej efektívnosti je významným predpokladom dosahovania pokroku smerom ku klimatickej neutralite do roku 2050, pričom energetická efektívnosť sa tu má vnímať ako samostatný zdroj energie. Kľúčovú úlohu energetickej efektívnosti podporuje zásada prvoradosti energetickej efektívnosti. Považuje sa za hlavnú zásadu energetickej politiky Únie a mala by sa zohľadňovať nielen v energetickom systéme, ale vo všetkých sektoroch a na všetkých úrovniach, a to aj v rámci finančného sektora. Riešenia v oblasti energetickej efektívnosti by sa mali v plánovacích a investičných rozhodnutiach zvažovať ako prvá možnosť pri stanovovaní nových pravidiel na strane ponuky a v ďalších oblastiach politiky. Táto zásada sa považuje za kľúčový prvok stratégie pre integráciu energetického systému.

1. Vzorová úloha verejného sektora pri zlepšovaní energetickej efektívnosti

Na verejný sektor pripadá približne 5 až 10 % celkovej konečnej energetickej spotreby Únie. Výdavky orgánov verejnej moci sa pohybujú na úrovni približne 1,8 bilióna eur ročne. To zodpovedá približne 14 % hrubého domáceho produktu Únie. Z tohto dôvodu verejný sektor predstavuje dôležitú hnaciu silu pre stimuláciu transformácie trhu smerom k efektívnejším výrobkom, budovám a službám, ako aj na spustenie zmien v správaní občanov a podnikov, pokiaľ ide o spotrebu energie. Okrem toho sa znížením spotreby energie prostredníctvom opatrení na zlepšenie energetickej efektívnosti môžu uvoľniť verejné zdroje na iné účely. Pokiaľ ide o energetickú efektívnosť, verejné subjekty na celoštátnej, regionálnej a miestnej úrovni by mali ísť príkladom.

Verejný sektor by mal ísť príkladom a stanoviť svoje vlastné ciele v oblasti dekarbonizácie a energetickej efektívnosti. Zlepšenia energetickej efektívnosti vo verejnom sektore by mali odrážať úsilie vyžadované na úrovni Únie. Únia by v snahe dosiahnuť cieľovú hodnotu konečnej energetickej spotreby mala znížiť svoju konečnú spotrebu energie do roku 2030 o 19 % v porovnaní s priemernou energetickou spotrebou v rokoch 2017, 2018 a 2019. Povinnosť dosiahnuť vo verejnom sektore ročné zníženie spotreby energie o minimálne 1,7 % by mala byť zárukou toho, že verejný sektor si splní svoju úlohu ísť príkladom. Členské štáty si zachovávajú úplnú flexibilitu, pokiaľ ide o výber opatrení na zlepšenie energetickej efektívnosti v snahe dosiahnuť zníženie konečnej energetickej spotreby.

Požiadavka ročného znižovania konečnej energetickej spotreby znamená menšiu administratívnu záťaž než v prípade zavedenia metód merania úspor energie.

Členské štáty by sa pri plnení svojej povinnosti mali zamerať na konečnú energetickú spotrebu všetkých verejných služieb a zariadení verejných subjektov. Na určenie rozsahu adresátov by členské štáty mali uplatňovať pojem „verejní obstarávatelia“ vymedzený v smernici Európskeho parlamentu a Rady 2014/24/EÚ. Povinnosť možno splniť znížením konečnej energetickej spotreby v ktorejkoľvek oblasti verejného sektora vrátane dopravy, verejných budov, zdravotnej starostlivosti, priestorového plánovania, vodného hospodárstva a úpravy odpadových a iných vôd, nakladania s odpadom, centralizovaného zásobovania teplom a chladom, distribúcie energie, dodávok a skladovania, verejného osvetlenia, plánovania infraštruktúry. Na zníženie administratívnej záťaže pre verejné subjekty by členské štáty mali

zriadiť digitálne platformy alebo nástroje na zber agregovaných údajov o spotrebe od verejných subjektov, verejne ich sprístupniť a nahlasovať údaje Komisii.

Budovy vo vlastníctve verejných subjektov predstavujú značný podiel z fondu budov a verejnosť ich vníma veľmi intenzívne. Preto je vhodné stanoviť ročnú mieru obnovy budov, ktoré na území členského štátu vlastní verejné subjekty s cieľom zlepšiť ich energetickú hospodárnosť.

Členské štáty potrebujú mať prehľad o budovách, ktoré nedosahujú úroveň budov s takmer nulovou spotrebou energie, aby mohli stanoviť mieru obnovy. Preto by mali uverejniť a priebežne aktualizovať zoznam verejných budov ako súčasť celkovej databázy energetických certifikátov. Daný zoznam by mal umožňovať aj súkromným aktérom vrátane spoločností poskytujúcich energetické služby navrhovať riešenia obnovy, ktoré môže agregovať úničné pozorovacie stredisko fondu budov.

Je dôležité, aby členské štáty verejným subjektom poskytovali potrebnú podporu pri zavádzaní požiadaviek energetickej efektívnosti vo verejnom obstarávaní a vo vhodných prípadoch pri využívaní zeleného verejného obstarávania a na tento účel poskytovali potrebné usmernenia a metodiky na účely posudzovania nákladov počas životného cyklu a vplyvu na životné prostredie a súvisiacich nákladov. Očakáva sa, že dobre skoncipované nástroje, predovšetkým digitálne nástroje, uľahčia postupy obstarávania a znížia administratívne náklady najmä v menších členských štátoch, ktoré nemusia mať dostatočné kapacity na prípravu výziev na prekladanie ponúk. V tomto ohľade by členské štáty mali aktívne propagovať využívanie digitálnych nástrojov a spoluprácu medzi verejnými obstarávateľmi, a to aj cezhranične, v záujme výmeny najlepších postupov.

2. Návrh textu revízie smernice – verejný sektor

2.1. Verejný sektor ako vzor v oblasti energetickej efektívnosti (Článok 5)

V návrhu textu článku 5 je zdôraznená úloha verejného sektora v oblasti energetickej efektívnosti a na plnenie tejto úlohy sa text článku 5 upravuje nasledovne:

1. Členské štáty zabezpečia, aby sa celková konečná energetická spotreba **všetkých verejných subjektov** spolu znížila každoročne aspoň o **1,7 %** v porovnaní s rokom X-2 (*X je rok nadobudnutia účinnosti tejto smernice*).

Členské štáty môžu pri výpočte konečnej energetickej spotreby svojich verejných subjektov zohľadniť klimatické rozdiely na svojom území.

2. Členské štáty do svojich národných energetických a klimatických plánov a ich aktualizácií podľa nariadenia (EÚ) 2018/1999 zahrnú zoznam verejných subjektov, ktoré prispievajú k plneniu povinnosti stanovenej v odseku 1 tohto článku, objem zníženia spotreby energie, ktoré má každý z nich dosiahnuť, a plánované opatrenia na dosiahnutie zníženia. Ako súčasť svojich integrovaných národných energetických a klimatických správ podľa článku 17 nariadenia (EÚ) 2018/1999 Komisii nahlasujú každoročne dosiahnuté zníženie konečnej energetickej spotreby.

3. Členské štáty zabezpečia, aby regionálne a miestne orgány zaviedli vo svojich plánoch dekarbonizácie konkrétne opatrenia zamerané na energetickú efektívnosť, a to na základe konzultácií so zainteresovanými stranami a verejnosťou vrátane konkrétnych skupín vystavených riziku postihnutia energetickou chudobou alebo náchylnejších podliehať jej nepriaznivým vplyvom, ako sú ženy, ľudia so zdravotným postihnutím, staršie osoby, deti a ľudia s menšinovým rasovým alebo etnickým pôvodom.
4. Členské štáty podporujú verejné subjekty pri zavádzaní opatrení na zlepšenie energetickej efektívnosti, a to aj na regionálnej a miestnej úrovni, a na tento účel poskytujú usmernenia, podporujú budovanie kompetencií a príležitosti na vzdelávanie a podnecujú spoluprácu medzi verejnými subjektmi.
5. Členské štáty podnecujú verejné subjekty, aby zohľadňovali emisie uhlíka z celého životného cyklu svojich investičných a politických činností.

Poznámka:

Významná zmena nastáva v rozšírení povinností subjektov verejného sektora. V doterajšom znení smernice je väčšina povinností ustanovená pre ústredné orgány štátnej správy. Navrhované znenie rozširuje povinnosti na všetky subjekty verejného sektora.

2.2. Vzorová úloha budov verejných subjektov (Článok 6)

V návrhu článku 6 je bližšie špecifikovaná Vzorová úloha budov verejných subjektov:

1. Bez toho, aby bol dotknutý článok 7 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2010/31/EÚ každý členský štát zabezpečí, aby sa každoročne obnovovali aspoň 3 % z celkovej podlahovej plochy vykurovaných a/alebo chladených budov, ktoré vlastní verejné subjekty tak, aby sa z nich stali budovy s takmer nulovou potrebou energie v súlade s článkom 9 smernice 2010/31/EÚ.

Ak verejné subjekty využívajú budovu, ktorú nevlastnia, uplatňujú svoje zmluvné práva v najvyššej možnej miere a podnecujú vlastníka budovy k jej obnove, aby sa stala budovou s takmer nulovou potrebou energie v súlade s článkom 9 smernice 2010/31/EÚ. Pri uzatváraní novej zmluvy o využívaní budovy, ktorú nevlastnia, sa usilujú sa o to, aby predmetná budova patrila k dvom najvyšším triedam energetickej hospodárnosti uvádzaným na energetickom certifikáte.

Podiel aspoň 3 % sa vypočíta z celkovej podlahovej plochy budov s celkovou podlahovou plochou nad 250 m², ktoré vlastní verejné subjekty dotknutého členského štátu a ktoré k 1. januáru 2024 nie sú budovami s takmer nulovou potrebou energie.

Poznámka:

Slovenská republika už v roku 2013 oznámila Komisii, že povinnú obnovu verejných budov bude aplikovať nielen na budovy ústredných orgánov štátnej správy, ale rozšíri ju na všetky budovy vo vlastníctve verejných subjektov. Predpokladaná ročná úspora energie pri prevádzke

verejných budov sa do roku 2020 každoročne mala znížiť o 52,17 GWh. Tento cieľ Slovenská republika splnila.

2. Členské štáty môžu vo výnimočných prípadoch do ročnej miery obnovy budov započítať nové budovy vlastnené ako náhrada za konkrétne budovy verejných subjektov zbúrané počas ktoréhokoľvek z dvoch predchádzajúcich rokov. Takéto výnimky sa uplatňujú len vtedy, keď by boli nákladovo efektívnejšie a udržateľnejšie z hľadiska dosiahnutých úspor energie a dosiahnutého zníženia emisií CO² počas celého životného cyklu v porovnaní s obnovou takýchto budov. Každý členský štát jednoznačne stanoví a zverejní všeobecné kritériá, metodiky a postupy na určenie takýchto výnimočných prípadov.

Členské štáty na účely tohto článku sprístupnia verejnosti zoznam vykurovaných a/alebo chladených budov verejných subjektov s celkovou podlahovou plochou viac než 250 m². Tento zoznam sa aktualizuje minimálne raz ročne. Zoznam musí obsahovať aspoň tieto údaje:

- a) podlahová plocha v m²; a
- b) energetický certifikát jednotlivých budov v súlade s článkom 12 smernice 2010/31/EÚ.

2.3. Článok 7 – Verejné obstarávanie

Všetky verejné subjekty investujúce verejné zdroje prostredníctvom obstarávania by mali ísť príkladom pri zadávaní zákaziek a udeľovaní koncesií, a teda by sa mali rozhodovať v prospech výrobkov, služieb a prác s čo najvyššou energetickou efektívnosťou a budov s čo najvyššou energetickou hospodárnosťou, a to aj v prípade obstarávania, na ktoré sa nevzťahujú osobitné požiadavky podľa smernice 2009/30/ES.

Znenie článku 7 sa navrhuje upraviť nasledovne:

1. Členské štáty zabezpečia, aby verejní obstarávatelia a obstarávatelia pri zadávaní verejných zákaziek a udeľovaní koncesií s hodnotou rovnakou alebo väčšou ako prahové hodnoty stanovené v článku 8 smernice 2014/23/EÚ, článku 4 smernice 2014/24/EÚ a článku 15 smernice 2014/25/EÚ obstarávali iba výrobky, služby, práce a budovy s vysokou energetickou efektívnosťou v súlade s požiadavkami uvedenými v prílohe IV k tejto smernici.

Členské štáty takisto zabezpečia, aby verejní obstarávatelia a obstarávatelia pri zadávaní verejných zákaziek a udeľovaní koncesií s hodnotou, ktorá je rovnaká alebo väčšia ako prahové hodnoty uvedené v prvom pododseku, uplatňovali zásadu prvoradosti energetickej efektívnosti uvedenú v článku 3 tejto smernice, a to aj pri verejných zákazkách a koncesiách, vzhľadom na ktoré sa v prílohe IV nestanovujú žiadne osobitné požiadavky.

2. Povinnosť uvedená v odseku 1 sa vzťahuje na zmluvy, ktoré uzavreli ozbrojené sily, len do takej miery, v akej jej uplatňovanie nie je v rozpore s povahou a primárnym cieľom činností ozbrojených síl. Povinnosť sa nevzťahuje na dodávateľské zmluvy vojenských zariadení v zmysle smernice Európskeho parlamentu a Rady 2009/81/ES

3. Členské štáty bez ohľadu na článok 24 ods. 4 tejto smernice zabezpečujú, aby verejní obstarávatelia a obstarávatelia pri zadávaní zákaziek na poskytnutie služieb s významným energetickým obsahom posúdili realizovateľnosť uzatvárania dlhodobých zmlúv o energetickej efektívnosti, ktoré poskytujú dlhodobé úspory energie.
4. Bez toho, aby bol dotknutý odsek 1, môžu členské štáty pri obstarávaní balíka produktov, na ktorý sa v úplnej miere vzťahuje delegovaný akt prijatý podľa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/1369² požadovať, aby mala celková energetická účinnosť celého balíka prednosť pred energetickou účinnosťou jednotlivých produktov v rámci daného balíka, a to tak, že zakúpiť balík produktov, ktorý spĺňa kritérium najvyššej triedy energetickej účinnosti.
5. Členské štáty môžu od verejných obstarávateľov a obstarávateľov vyžadovať, aby prípadne vo svojich praktikách obstarávania zohľadňovali aspekty širšej udržateľnosti, sociálne a environmentálne aspekty, ako aj aspekty obehového hospodárstva so zreteľom na dosiahnutie cieľov Únie v oblasti dekarbonizácie a nulového znečisťovania. V prípade potreby a v súlade s požiadavkami stanovenými v prílohe IV vyžadujú od verejných obstarávateľov a obstarávateľov, aby zohľadňovali kritériá Únie vzťahujúce sa na zelené verejné obstarávanie.

Členské štáty v snahe zabezpečiť transparentnosť pri uplatňovaní požiadaviek energetickej efektívnosti v postupe obstarávania uverejnia informácie o vplyvoch zákaziek s hodnotou rovnakou alebo väčšou ako prahové hodnoty uvedené v odseku 1 alebo presahujúcou tieto hodnoty na energetickú efektívnosť. Verejní obstarávatelia sa môžu rozhodnúť vyžadovať, aby predkladatelia ponúk zverejňovali informácie o potenciáli globálneho otepľovania nových budov počas celého ich životného cyklu a dané informácie verejne sprístupňovali, a to najmä pri zákazkách týkajúcich sa nových budov s podlahovou plochou presahujúcou 2 000 m².

Členské štáty podporujú verejných obstarávateľov a obstarávateľov pri zavádzaní požiadaviek na energetickú efektívnosť, a to aj na regionálnej a miestnej úrovni, a na tento účel poskytujú jasné pravidlá a usmernenia vrátane metodík posudzovania nákladov vyplývajúcich zo životného cyklu a environmentálnych vplyvov a súvisiacich nákladov, vytvárajú centrá na podporu kompetencií, podnecujú spoluprácu medzi verejnými obstarávateľmi, a to aj cezhraničnú spoluprácu, ako aj využívanie hromadného a digitálneho obstarávania, keď to je možné.

6. Členské štáty zavádzajú právne a regulačné ustanovenia, ako aj správne postupy týkajúce sa verejného obstarávania a zostavovania ročného rozpočtu a účtovníctva potrebné na zabezpečenie, aby jednotliví verejní obstarávatelia neboli odrádzaní od investícií do zlepšovania energetickej efektívnosti ani od používania zmlúv o energetickej efektívnosti a iných mechanizmov financovania treťou stranou na dlhodobom zmluvnom základe.

² Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/1369 zo 4. júla 2017, ktorým sa stanovuje rámec pre energetické označovanie a zrušuje smernica 2010/30/EÚ (Ú. v. EÚ L 198, 28.7.2017, s. 1).

7. Členské štáty odstraňujú akékoľvek regulačné a neregulačné prekážky energetickej efektívnosti, predovšetkým pokiaľ ide o právne a regulačné ustanovenia, ako aj správne postupy týkajúce sa verejného obstarávania a ročného rozpočtovania a účtovníctva s cieľom zabezpečiť, aby jednotlivé verejné orgány neboli odrádzané od investícií na zlepšenie energetickej efektívnosti a od používania zmlúv o energetickej efektívnosti a mechanizmov financovania treťou stranou na dlhodobom zmluvnom základe.

Členské štáty ako súčasť svojich integrovaných národných energetických a klimatických správ o pokroku podľa článku 17 nariadenia (EÚ) 2018/1999 nahlasujú Komisii opatrenia prijaté na odstraňovanie prekážok zavádzania zlepšení energetickej efektívnosti.

Záver

Jednou z najdôležitejších zmien návrhu revízie smernice o energetickej efektívnosti je rozšírenie vybraných povinností na všetky verejné subjekty.

Ku koncu roka 2021 Slovinské predsedníctvo predstavilo nové znenie návrhu smernice o energetickej efektívnosti na základe prvotných reakcií členských štátov a technických úprav zo strany Komisie.

Nasledujúce francúzske predsedníctvo má v pláne aktívne rokovania k návrhu smernice o energetickej efektívnosti, pričom prvé rokovanie k textu jednotlivých článkov smernice sa bude konať už v januári 2022.

Zoznam použitej literatúry

- [1] Návrh SMERNICA EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY
o energetickej efektívnosti (prepracované znenie), COM(2021) 558 final
https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:a214c850-e574-11eb-a1a5-01aa75ed71a1.0014.02/DOC_1&format=PDF